

Trafiknykterhetskontroller i hamnar

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 2009/10:171 Trafiknykterhetskontroller i hamnar och en motion som väckts med anledning av propositionen.

I propositionen föreslås att det på försök införs en möjlighet för särskilt förordnade personer, trafiknykterhetskontrollanter, att i hamnar ta alkoholutandningsprov i form av sållningsprov på förare av motordrivet fordon. Syftet med förslaget är att möjliggöra fler trafiknykterhetskontroller i anslutning till ankommande trafik i hamnar.

Trafiknykterhetskontrollanter kan anlitas av den som äger hamnen eller bedriver hamnverksamheten, även av en kommun eller ett kommunägt bolag. Trafiknykterhetskontrollanter kan också anlitas av polisen.

Vid kontrollerna ska trafiknykterhetskontrollanterna stå under ledning av polisen. Endast den som har genomgått föreskriven utbildning för ordningsvakter eller väktare och en särskild kompletterande utbildning kan förordnas till trafiknykterhetskontrollant. Innan en person förordnas ska polisen göra en prövning av personens laglydnad och lämplighet i övrigt.

Försöksverksamheten föreslås regleras i en ny tillfällig lag. Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2010 och gälla t.o.m. den 30 juni 2013.

Utskottet föreslår att riksdagen bifaller propositionen och avslår motionen. Vidare föreslår utskottet att riksdagen antar utskottets förslag till övergångsbestämmelse till den föreslagna lagen.

I betänkandet finns 1 reservation (v).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden	6
Trafiknykterhetskontroller i hamnar	6
Reservation	10
Trafiknykterhetskontroller i hamnar (v)	10
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	11
Propositionen	11
Följdmotionen	11
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	12
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets lagförslag	14

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Trafiknykterhetskontroller i hamnar

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om försöksverksamhet med trafiknykterhetskontrollanter i hamnar med den ändring av ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna som framgår av bilaga 3. Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2009/10:171 och avslår motion 2009/10:Ju8.

Reservation (v)

Stockholm den 27 april 2010

På justitieutskottets vägnar

Thomas Bodström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Thomas Bodström (s), Inger Davidson (kd), Henrik von Sydow (m), Margareta Persson (s), Ulrika Karlsson i Uppsala (m), Elisebeht Markström (s), Johan Pehrson (fp), Karl Gustav Abramsson (s), Inge Garstedt (m), Christer Adelsbo (s), Helena Bouveng (m), Kerstin Haglö (s), Otto von Arnold (kd), Mehmet Kaplan (mp), Anders Hansson (m), Karin Nilsson (c) och Elina Linna (v).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Under våren 2007 fick ett bevakningsföretag som auktoriserats av länsstyrelsen i uppdrag av ett kommunägt hamnbolag att genomföra frivilliga nykterhetskontroller i form av alkoholutandningsprov i Ystads hamn. Efter en anmälan inledde länsstyrelsen ett tillsynsärende mot bevakningsföretaget. Länsstyrelsen konstaterade i sitt beslut i november 2007 att företagets insatser efterlämnat goda erfarenheter. Länsstyrelsen fann dock att alkoholutandningskontroller av det aktuella slaget var en myndighetsåtgärd som är förbehållen polisen att utföra och att en utökning av behörigheten i detta avseende måste föregås av en författningsändring.

I februari 2008 påtalade polisstyrelsen vid Polismyndigheten i Skåne län i en skrivelse till Justitiedepartementet (dnr Ju2008/1026/L4) att den hade uppmärksammat att bevakningsföretaget inte längre kunde genomföra alkoholutandningsprover i Ystads hamn och anförde att det var ett problem. Enligt styrelsen var det angeläget att situationen fick en snabb lösning. Också Regionstyrelsen i Region Skåne har i en skrivelse till Justitiedepartementet (dnr Ju2008/521/L4) påtalat behovet av att bevakningsföretag ges rätt att utföra nykterhetskontroller i hamnar.

I mars 2008 uppdrog chefen för Justitiedepartementet åt en utredare att bistå departementet med att utarbeta en promemoria med överväganden om i vilken utsträckning personer som inte har polisiära befogenheter ska få möjlighet att ta nykterhetsprov för att förhindra eller upptäcka rattfylleribrott. Övervägandena skulle ta sin utgångspunkt i det förfarande som hade tillämpats i Ystads hamn.

Utredaren överlämnade i september 2008 promemorian Alkoholutandningsprov i svenska hamnar (Ds 2008:68). Promemorian har remissbehandlats. En sammanställning av remissvaren finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju2008/7131/L4).

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i *bilaga 1*. Regeringens lagförslag finns i *bilaga 2*.

Lagförslaget har granskats av Lagrådet, som lämnat förslaget utan erinran.

En motion har väckts med anledning av propositionen. Förslaget i motionen återges i *bilaga 1*.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att det på försök införs en möjlighet för särskilt förordnade personer, trafiknykterhetskontrollanter, att i hamnar ta alkohol-utandningsprov i form av sållningsprov på förare av motordrivet fordon. Syftet med förslaget är att möjliggöra fler trafiknykterhetskontroller i anslutning till ankommande trafik i hamnar.

Trafiknykterhetskontrollanter kan anlitas av den som äger hamnen eller bedriver hamnverksamheten, även av en kommun eller ett kommunägt bolag. Trafiknykterhetskontrollanter kan också anlitas av polisen.

Vid kontrollerna ska trafiknykterhetskontrollanterna stå under ledning av polisen. Endast den som har genomgått föreskriven utbildning för ordningsvakter eller väktare och en särskild kompletterande utbildning kan förordnas till trafiknykterhetskontrollant. Innan en person förordnas ska polisen göra en prövning av personens laglydnad och lämplighet i övrigt.

Försöksverksamheten föreslås regleras i en ny tillfällig lag. Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2010 och gälla t.o.m. den 30 juni 2013.

Utskottets överväganden

Trafiknykterhetskontroller i hamnar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag med det förslag till övergångsbestämmelse som framgår av bilaga 3 och avslår en motion med begäran om avslag på propositionen. Jämför reservation (v).

Propositionen

Regeringen föreslår att den krets av personer som har befogenhet att ta alkoholutandningsprov i form av sållningsprov ska utvidgas. Befogenheten ska endast kunna utövas i hamnar.

Av 1 § lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov framgår att ett alkoholutandningsprov får tas på den som skäligen kan misstänkas för bl.a. rattfylleri enligt 4 § lagen om straff för vissa trafikbrott, om provet kan ha betydelse för utredning av brottet. Provet kallas bevisprov, eftersom det kan användas som bevis för alkoholkoncentrationen. Provtagningen ska ske på ett sätt som inte utsätter den på vilken provet tas för allmän uppmärksamhet. Om särskilda skäl inte föranleder något annat, ska provet tas i täckt fordon eller fartyg eller inomhus i avskilt rum. Provet får alltid tas av en polisman. Om misstanken gäller rattfylleri får provet också tas av en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen.

Av 2 § lagen om alkoholutandningsprov framgår att alkoholutandningsprov får tas på förare av bl.a. motordrivet fordon även om det inte finns någon brottsmisstanke. Ett sådant prov kallas för sållningsprov. Provet får tas av en polisman eller, om det är fråga om att förebygga eller upptäcka rattfylleribrottslighet, en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen eller en bilinspektör som avses i 1 kap. 3 § fordonslagen (2002:574). Samma krav gäller för genomförandet av provtagningen som vid bevisprov. För sållningsprov gäller dessutom att prov får tas endast på eller i nära anslutning till den plats där personen kontrolleras eller ett ingripande mot honom eller henne sker. Proven ska tas med ett instrument som kan användas utan dröjsmål och som bara anger om eventuell alkoholkoncentration överstiger ett visst gränsvärde. Om ett sållningsprov indikerar att alkoholkoncentrationen överstiger gränsvärdet, kan som regel skäligen misstanke om rattfylleribrott anses föreligga. Ett bevisprov kan då tas.

I propositionen föreslås att den som med godkänt resultat har genomgått dels föreskriven utbildning för ordningsvakter eller väktare, dels en särskild utbildning för uppdraget och som vid en prövning med avseende på laglydnad och lämplighet i övrigt anses lämplig för uppdraget ska kunna

förordnas att ta sållningsprov i hamnar. Den som innehar ett sådant förordnande ska benämnas trafiknykterhetskontrollant. Regeringen föreslår att sådana ska förordnas av polismyndigheten. Förordnandet ska innehålla uppgift om tjänstgöringsställe. Ett förordnande ska meddelas för högst tre år.

Trafiknykterhetskontrollanter ska, förutom av polisen, kunna anlitas av den som äger hamnen eller bedriver hamnverksamheten, även av en kommun eller ett kommunägt bolag. Trafiknykterhetskontrollanten föreslås stå under ledning av en polisman vid kontrollerna. En trafiknykterhetskontrollant ska vidare ha en skyldighet att informera polisen om förhållanden som rör hans eller hennes verksamhet. Den som avser att anlita en trafiknykterhetskontrollant ska samråda med polismyndigheten innan trafiknykterhetskontrollen anordnas. Trafiknykterhetskontrollanten föreslås vidare få befogenhet att stoppa fordon för provtagning.

I propositionen föreslås att ett förordnande som trafiknykterhetskontrollant ska kunna återkallas. Om det kan antas att förordnandet kommer att återkallas, får polismyndigheten stänga av en kontrollant i avvaktan på att frågan om återkallelse har prövats slutligt. Även om det inte är aktuellt att återkalla förordnandet ska polismyndigheten, om trafiknykterhetskontrollanten åsidosätter vad som åligger honom eller henne i verksamheten, få stänga av kontrollanten för ett visst tjänstgöringstillfälle. Vid fara i dröjsmål får en polisman vidare meddela beslut om avstängning. Ett sådant beslut ska skyndsamt anmälas till polismyndigheten. Om avstängningen inte redan har upphört ska polismyndigheten pröva om den ska bestå.

Regeringen föreslår också att en trafiknykterhetskontrollant inte obehörigen ska få röja eller utnyttja vad han eller hon på grund av uppdrag har fått veta om en enskilds personliga förhållanden eller förhållanden av betydelse för beivrande av brott.

Avslutningsvis föreslås att en befogenhet för trafiknykterhetskontrollanter att ta sållningsprov i hamnar införs på försök under en period av tre år. Bestämmelserna tas in i en ny tillfällig lag. Polismyndighetens beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av lagen, får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt.

Motionen

I motion Ju8 (v) begärs att propositionen avslås. Motionärerna anför att det självklart är en angelägen uppgift att motverka rattfylleri. De är dock kritiska till att detta, även om det sker under ledning av polis, ska kunna ske genom att myndighetsutövning i form av alkoholutandningsprov överläts till ordningsvakter och väktare.

Utskottets ställningstagande

Som regeringen pekar på utgör onyktra förare en av de största riskfaktorerna i trafiken. Erfarenheterna från bl.a. trafiknykterhetskontrollerna i Ystads hamn visar att ett inte obetydligt antal förare som kommer till svenska hamnar är påverkade av alkohol i sådan grad att de utgör en fara för trafiksäkerheten. Utskottet delar regeringens uppfattning att det, eftersom det finns särskild anledning att genomföra trafiknykterhetskontroller på platser där man kan förvänta sig ett större antal onyktra förare, är angeläget att kontrollen av trafiknykterheten ökar i hamnarna. Åtgärder som syftar till att öka antalet trafiknykterhetskontroller i hamnar bör därför vidtas. Polisen samt Tullverket och Kustbevakningen har, som regeringen anför, att ansvara för en rad olika uppgifter av varierande beskaffenhet varför det, oavsett resurstillskott, är svårt för dessa myndigheter att prioritera trafiknykterhetskontroller i sådan utsträckning att det fullt ut möter de krav som ställs. Utskottet anser därför att det kan vara befogat att utöka den krets av personer som ges befogenhet att ta nykterhetsprov. En förutsättning för att andra än poliser, bilinspektörer samt tjänstemän vid Tullverket och Kustbevakningen ska få befogenhet att ta nykterhetsprov är dock enligt utskottets mening att det sker under former som är betryggande från rättssäkerhets- och integritetssynpunkt. Utskottet anser att lagförslaget med den utformning det har, bl.a. då det endast avser en rätt att ta sållningsprov och inte en rätt att även ta t.ex. bevisprov, uppfyller de krav som bör uppställas vad gäller rättssäkerhet och integritet. Utskottet noterar i detta sammanhang även att det är fråga om en försöksverksamhet och att denna ska utvärderas parallellt med att verksamheten pågår.

En trafiknykterhetskontrollant som utför kontroller på uppdrag av en polismyndighet torde som regeringen pekar på omfattas av bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen och därför vara underkastad tystnadsplikt. Trafiknykterhetskontrollanter som arbetar på uppdrag av någon annan än en polismyndighet saknar dock en sådan anknytning till polismyndigheten att offentlighets- och sekretesslagen blir tillämplig. För att även denna grupp av trafiknykterhetskontrollanter ska omfattas av tystnadsplikt föreslås det i propositionen att det i 9 § första stycket lagen om försöksverksamhet med trafiknykterhetskontrollanter i hamnar förs in en bestämmelse om att en trafiknykterhetskontrollant inte obehörigen får röja eller utnyttja vad han eller hon på grund av uppdrag enligt denna lag har fått veta om en enskilds personliga förhållanden eller om förhållanden av betydelse för beivrandet av brott. Utskottet delar regeringens bedömning att en sådan tystnadsplikt bör införas. Den föreslagna tystnadsplikten bör gälla även efter det att den tidsbegränsade lagen har upphört att gälla. Därför föreslår utskottet att lagen kompletteras med en övergångsbestämmelse som innebär att tystnadsplikten för trafiknykterhetskontrollanter ska gälla tills vidare.

Utskottet anser att införandet av en övergångsbestämmelse som beaktar detta är av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen antar regeringens förslag till lag om försöksverksamhet med trafiknykterhetskontrollanter i hamnar med det tillägget att det efter bestämmelsen om ikraftträdande ska införas en övergångsbestämmelse av innebörd att bestämmelserna om tystnadsplikt i 9 § i lagen ska gälla tills vidare. Motion Ju8 avstyrks.

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation.

Trafiknykterhetskontroller i hamnar (v)

av Elina Linna (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om försöksverksamhet med trafiknykterhetskontroller i hamnar. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:Ju8 och avslår proposition 2009/10:171.

Ställningstagande

Det är självklart en angelägen uppgift att motverka rattfylleri. Jag är dock kritisk till att detta, även om det sker under ledning av polis, ska kunna ske genom att myndighetsutövning i form av alkoholutandningsprov överläts till ordningsvakter och väktare. Rågången mellan myndighetspersoner och anställd säkerhetspersonal måste upprätthållas. Enligt min mening bör riksdagen därför avslå propositionen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2009/10:171 Trafiknykterhetskontroller i hamnar:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om försöksverksamhet med trafiknykterhetskontrollanter i hamnar.

Följdmotionen

2009/10:Ju8 av Lena Olsson m.fl. (v):

Riksdagen avslår proposition 2009/10:171 Trafiknykterhetskontroller i hamnar.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om försöksverksamhet med trafiknykterhetskontrollanter i hamnar

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om försöksverksamhet med trafiknykterhetskontroll i hamnar som utförs av särskilt förordnade trafiknykterhetskontrollanter.

2 § En trafiknykterhetskontrollant får i hamnar ta prov enligt 2 § första stycket 1 lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov. Vid provtagningen ska 2 § andra och tredje styckena lagen om alkoholutandningsprov tillämpas.

3 § Till trafiknykterhetskontrollant får den förordnas som

1. med godkänt resultat har genomgått dels föreskriven utbildning för ordningsvakter eller väktare, dels en för uppdraget särskild utbildning, och

2. med hänsyn till laglydnad och övriga omständigheter är lämplig för uppdraget.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den särskilda utbildning som avses i första stycket 1.

4 § En trafiknykterhetskontrollant förordnas av polismyndigheten. Förordnandet meddelas för viss tid, högst tre år. I förordnandet ska tjänstgöringsställe anges.

5 § Den som avser att anlita en trafiknykterhetskontrollant ska samråda med polismyndigheten innan en trafiknykterhetskontroll anordnas.

6 § Vid en trafiknykterhetskontroll ska trafiknykterhetskontrollanten stå under ledning av en polisman.

Trafiknykterhetskontrollanten ska hålla polismyndigheten informerad om förhållanden som rör hans eller hennes verksamhet och är av sådan art att polismyndigheten bör känna till dem.

7 § En trafiknykterhetskontrollant som ska ta ett alkoholutandningsprov har samma befogenhet som en polisman har enligt 22 § 4 polislagen (1984:387) att stoppa ett fordon.

8 § Den polismyndighet som har meddelat ett förordnande som trafiknykterhetskontrollant, får återkalla förordnandet om kontrollanten inte längre uppfyller villkoren i 3 § första stycket.

Om det kan antas att förordnandet kommer att återkallas, får polismyndigheten stänga av trafiknykterhetskontrollanten från tjänstgöring till dess att frågan om återkallelse har prövats slutligt. Även i andra fall får beslut om avstängning för ett visst tjänstgöringstillfälle meddelas, om trafiknykterhetskontrollanten har åsidosatt vad som åligger honom eller henne i verksamheten.

Om det är så brådskande att polismyndighetens beslut inte kan inväntas, får en polisman, i väntan på polismyndighetens beslut, meddela ett sådant beslut som avses i andra stycket. Beslutet ska skyndsamt anmälas till den polismyndighet som har förordnat trafiknykterhetskontrollanten. Har avstängningen inte redan upphört, ska polismyndigheten omedelbart pröva om den ska bestå.

9 § En trafiknykterhetskontrollant får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon på grund av uppdrag enligt denna lag har fått veta om en enskilds personliga förhållanden eller förhållanden av betydelse för beivrandet av brott.

I det allmännas verksamhet tillämpas bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

10 § Kommuner får anlita trafiknykterhetskontrollanter enligt denna lag.

11 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter för

1. sådan särskild utbildning som avses i 3 § första stycket 1, och
2. ansökan om förordnande som trafiknykterhetskontrollant.

12 § Polismyndighetens beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av lagen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010 och gäller till och med den 30 juni 2013.

BILAGA 3

Utskottets lagförslag

Förslag till lag om försöksverksamhet med trafiknykterhetskontrollanter i hamnar

Härigenom föreskrivs att ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna ska ha följande lydelse.

Regeringens förslag

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010 och gäller till och med den 30 juni 2013.

Utskottets förslag

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010 och gäller till och med den 30 juni 2013.

2. *Föreskrifterna i 9 § om tystnadsplikt för trafiknykterhetskontrollanter gäller dock tills vidare.*